

Timo Soukola keskittyy kirjassaan Palkansääjien tutkimuslaitoksen (PT) rooliin julkisen keskustelun herättäjänä. Historiateoksen sisältö osoittaa, että valinta on perusteltu.

Melkein syntymästään lähtien Työväen taloudellinen tutkimuslaitos (TTT) – PT:n edeltäjä – noteerattiin myös porvarillisessa lehdistössä varteenotettavana suhdanne-ennustajana ja talouspolitiikan kriitikkona, vaikka laitoksella oli selkeä vasemmistolainen identiteetti.

Jotakin median suhtautumisesta kertoo esimerkiksi se, että johtaja Pekka Korpinen kutsuttiin jo 1970-luvun puolivälissä sekä Uuden Suomen että Helsingin Sanomien suhdanneraatiin. Se loi pohjaa PT:n hyvälle näkyvyydelle myös tulevaisuudessa. Yksinkertaisuuden vuoksi puhun tästä lähtien PT:stä tai ”laitoksesta”, vaikka kysymys tarkkaan ottaen olisikin TTT:stä.

PT:n korkea profiili voidaan todentaa myös tilastoin. Roope Uusitalon¹ mukaan laitos saa neljä tutkijaansa Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2010 useimmin esiintyneiden ekonomistien TOP 20:een. Jukka Pekkarinen oli HS:n digitaalisesta arkistosta tehdyn haun kärjessä. Hän keräsi 456 osumaa. Soukolan kirjan julkistamistilaisuudessa Pekka Korpinen kertoi laskeneensa, että Uusitalon listan PT-taustaisten tutkijoiden Pekkarisen, Jaakko Klanderin ja Juhana Vartiaisen yhteinen markkinaosuus TOP 10:n kaikista hakuosumista oli 37 prosenttia.

Mutta kyse ei ole vain määrästä. PT:llä ja sen tutkijoilla on ollut keskeinen ja joskus jopa johtava rooli monissa tärkeissä ja median laajasti referoimissa talouspoliittisissa debatteissa 1970-luvun alkupuolelta lähtien.

Soukola dokumentoi tästä useita tapauksia. Tunnettu esimerkki on keskustelu Suomen sodanjälkeisestä valuuttakurssipolitiikasta. Korpinen ja Seppo Kykkänen kritisoivat ankarasti Suomen Pankin politiikkaa ja arvioivat, että devalvaatiot olivat merkittävästi nopeuttaneet Suomen inflaatiota. Myös Heikki Oksanen kehitteli ajatuksia devalvaatiosyklistä. Laitos, etunenässä Korpinen, oli keskeisesti mukana myös ideoimassa joustavaa valuuttakurssipolitiikkaa: miksei joskus voitaisi myös revalvoida? Myöhemmin PT:n traditiolla oli suuri merkitys niin sa-

---

¹ Ks. ”Suomalaisekonomistit mediassa”, Kansantaloudellinen aikakauskirja 3/2011.

Timo Soukola

Vireä ja tarvittaessa ärhäkkä

Palkansaajien tutkimuslaitoksen ja sen edeltäjä julkisen keskustelun herättäjänä 1971–2011

PT 2011, 311 s.

Kustaa Hulkko
Toimittaja
Suomen Kuvalehti
Kustaa.Hulkko@otavamedia.fi

notun vakaan markan politiikan ideologisen perustan luomisessa.

Vastaavasti Pekkarinen ja Vartiainen saivat 1990-luvun puolivälissä aikaan vilkkaan keskustelun ”Suomen talouspolitiikan pitkistä linjasta” samannimisellä kirjallaan, jossa sodanjälkeistä talouspolitiikkaa arvosteltiin virkamieskeskeisyydestä ja ”kameralismista”. Viimemainittu termi viittaa talouspolitiikkaan, jonka johtotähtenä kasvun ja työllisyyden sijasta on julkisen talouden tasapaino. Myöhemmin Pekkarinen, Kiander ja Eero Lehto kritisoivat lama-ajan talouspolitiikkaa.

PT:n tutkijoiden rooli vaihtui kriitikosta politiikan valmistelijaksi, kun SDP:stä tuli johtava hallituspuolue vuoden 1995 vaalien myötä. Pääministeri Paavo Lipponen asetti professoriryhmän selvittämään EMU-hanketta Suomen näkökulmasta. Pekkarisesta tuli ryhmän puheenjohtaja ja Vartiainen yksi sen sihteereistä. Työryhmän taustaraporttien laadintaan osallistui myös PT:n tutkija Seija Ilmakunnas, laitoksen nykyinen johtaja. Loppujen lopuksi EMU-mietintö pidättyi esittämästä suosituksia suuntaan tai toiseen.

Näytöt PT:n tutkijoiden vahvasta panoksesta talouspoliittiseen keskusteluun eivät jää edellä mainittuihin esimerkeihin. Lisäksi he ovat esiintyneet näkyvästi debatissa muun muassa veropolitiikasta, tulopolitiikasta, kilpailupoliitiikasta

ja yritysten ulkomaisista investoinneista. Ja kuten sanottu, myös porvarillinen lehdistö on jatkuvasti antanut tilaa PT:n kontribuutioille.

Se ei merkitse sitä, että kun PT käytti puheenvuoron, media olisi aina langennut loveen.

Voi sanoa, että PT:n taival suomalaisena keskustelijana oli sekä voitokulkuja että kujanjuoksua.

Soukola kuvaa useita tilanteita, joissa lehtimies sortui *ad hominem* -leimaamisen ansaan ja tuomitsi PT:n argumentit sillä perusteella, että laitos toimii ay-liikkeen rahoilla.

Kenties pahimman solvaustulvan kohteeksi joutui Vartiainen, joka rohkeni 1997 ehdottaa omistusasumisen verottamista. Lehdet ryöpyttivät Vartiasta ja hän sai kotiinsa häirintäsoittoja. Ekonomistikollegat eivät nousseet tukemaan häntä, vaikka itse asiasta moni oli samaa mieltä hänen kanssaan.

Taloussanomien soimasi helmikuussa 1999 PT:tä siitä, että laitos peukaloi taroituksenmukaisuusystistä – siis tulevien vaalien takia – ennusteitaan. (Itse elämäntösin osoitti myöhemmin, että PT:n ennuste osui tuolloin varsin tarkasti maailma – mikä pätee laitoksen ennusteisiin myös pitkällä aikavälillä.)

Ja kun evankelis-luterilaiset piispat julkaisivat samana vuonna uusliberalismia

kritisoineen paimenkirjeensä, Ilta-Sanomien kirjoitti, että tekstin takana oli Pekkarinen. Väite oli perätön.

Näiden tapausten selvittely ei palvele ainoastaan sitä, että PT ja sen tutkijat saavat jälkikäteen hyvityksen. Niistä riittää aineistoa journalisteille pariinkin seminaariin, joissa pohditaan talouspoliittisen keskustelun selostamista ja arvioimista. Nimittäin kritiikki, joka perustuu hokemaan ”kenen leipää syöt, sen laulaja laulat”, ei oikeastaan ole kritiikkiä. Sitä paitsi sen esittäjän olisi syytä huomata, että se sopii myös häneen itseensä.

Soukolan kirjassa on tietysti paljon muutakin tietoa kuin edellä listatut aiheet ”mediakritiikkiin”. Kirja voidaan lukea myös kuvauksena tutkijayksilöiden muodostamasta yhteisöstä, jossa toiset viipyivät pitkään ja joka toisille oli vain lyhytaikainen koulutuspaikka toisiin tehtäviin. PT:n hallinnon historiana teos raportoi laitoksen rahoituskriiseistä ja kehittymisestä koko palkansaajaliikkeen tutkimuslaitokseksi. Soukola kertoo kiinnostavasti myös laitoksen alkuaikojen tarinan tutkijayhteisön suhteesta poliittiseen vasemmistoon ja marxismiin.

Soukola on kirjoittajana samaa maata kuin PT:kin: vireä ja ärhäkkä. Hänen työnsä on jännittävä ja hyvin kirjoitettu dokumentti suomalaisesta talouspoliittisesta keskustelusta. ■